

УДК 372.881.1

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСОБУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ**В. В. Тупченко**

У статті розглядаються можливості іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації у викладанні іноземної мови у вищій школі. Проаналізовано різні наукові підходи до вивчення проблеми міжкультурної комунікації та визначені основні напрямки у дослідженні даної проблеми.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, іноземна мова, культура, мовне співробітництво, мовна модель.

Розширення та якісні зміни характеру соціально-культурного змісту політики нашої держави та вихід на міжнародну арену, визнання нашої державності, інтернаціоналізація усіх сфер життя суспільства роблять іноземну мову реально значущою та важливою у практичній та інтелектуальній діяльності людини. Вона стає діяльним фактором соціально-економічного та загальнокультурного процесу суспільства. Це підвищує статус іноземної мови як загальноосвітньої галузі освіти.

Іноземна мова визначається багатьма авторами як засіб міжкультурної комунікації, оволодіння яким неможливо без паралельного вивчення відповідної культури. „Якщо розуміти під культурою все, що робить і думає нація, то мова фіксує, як ця нація думає” [3, с. 81]. За думкою G. Brown, культура – це контекст, всередині якого ми існуємо, думаємо, відчуваємо і спілкуємось один з одним [7, р. 23]. Якщо організувати процес навчання і виховання таким чином, щоб іноземна мова вивчалася як феномен національної культури, як „мовна модель” світу цього народу і цієї культури, буде забезпечено повноцінну міжкультурну комунікацію і взаєморозуміння, тобто діалог культур.

У різні часи проблемою міжкультурної комунікації займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, такі як С. М. Верещагін, В. Г. Костомаров, О. А. Корнілов, С. П. Мамонтов, А. П. Садохін, Т. Г. Грушевицька, В. Д. Попков, С. Г. Агапова, В. В. Кабакчи, В. Н. Топалова, Н. Ф. Бориско, П. Ю. Мельник, G. Brown, В. L. Whorf, E. Hall, M. Bennet, S. Merten, L. Bredella. Але найбільш інтенсивне

вивчення і дослідження міжкультурної комунікації почалось із середини 80-х років ХХ сторіччя. Це пояснюється посиленням економічних і політичних зв'язків між країнами Європейського Союзу, мобільністю ринку робочої сили, зростанням кількості емігрантів, процесами їхньої інтеграції і вторинної соціалізації тощо, і перетворенням суспільств цих країн в мультинаціональні і мультикультурні. Процеси інтеграції західноєвропейських культур охоплюють ці країни настільки, що деякі дослідники приходять до висновку, що межі між культурами і субкультурами вже не співпадають з межами між державами [8, р. 86].

У процесі дослідницької роботи було проаналізовано різні підходи до проблеми викладання іноземної мови, але не було знайдено спроб розгляду можливостей іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації у викладанні іноземної мови у вищій школі. Цій проблемі й присвячена означена стаття.

Мета роботи – розглянути можливості іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації у викладанні іноземної мови у вищій школі.

У дослідженні міжкультурної комунікації склалися два напрямки. Перший базується на фольклористиці і має описовий характер. Його завданнями є виявлення, описування та інтерпретація повсякденної поведінки людей з метою пояснення глибинних причин і детермінуючих факторів їхньої культури. Другий напрямок має культурно-антропологічний характер і предмет його досліджень – різноманітні види культурної діяльності соціальних груп і спільнот, їхні норми, правила і цінності. Соціальна диференціація суспільства породжує в кожній групі свої норми і правила поведінки. Знання цих норм і правил дозволяє швидко й ефективно виходити з ситуацій міжкультурного непорозуміння [2, с. 14].

Незважаючи на розбіжності в методологічних підходах і аспектах досліджень міжкультурної комунікації, більшість вчених дотримуються думки, що головними цілями досліджень в цій сфері є такі:

- систематичне викладання основних проблем міжкультурної комунікації, оволодіння основними поняттями і термінологією;
- розвиток культурної сприйнятливості, здатність до правильної інтерпретації конкретних проявів комунікативної поведінки в різних культурах;
- формування практичних навичок і вмінь в спілкуванні з представниками інших культур.

А. П. Садохін розглядає міжкультурну комунікацію як обмін між двома і більше культурами продуктами їхньої діяльності, який здійснюється в різноманітних формах [4, с. 245].

В основі сучасної цивілізації лежить різноманіття культур, які постійно перебувають у взаємозв'язку і взаємодії. При цьому кожна культура має свою мовну систему, за допомогою якої носії спілкуються один з одним. Різні форми мовного спілкування мають назву вербальних засобів комунікації. До найбільш відомих вербальних засобів комунікації належить людська мова, оскільки саме завдяки їй люди передають і отримують основну масу життєво важливої інформації [5, с. 62].

Значення мови в культурі будь-якого народу неможливо переоцінити. Мова – це інструмент культури, який формує особистість людини, яка саме через мову сприймає менталітет, традиції і звичаї свого народу, а також специфічний культурний образ світу [6, с. 14-15].

Таким чином, мова є специфічним засобом зберігання і передачі інформації, а також керування поведінкою людини. Завдяки мові здійснюється специфічно людська форма передачі соціального досвіду, культурних норм і традицій, через мову реалізується спадкоємність різних поколінь та історичних епох. Мові притаманні багато функцій, але основні – це засіб висловлювання думок, засіб спілкування. Серед численних функцій мови існує комунікативна функція, яка припускає, що без мови будь-які форми спілкування людей стають неможливими. Мова слугує комунікації і може бути названою комунікативним процесом у чистому вигляді. Оскільки культуру як специфічно людську ознаку пристосування до оточуючого середовища теж можна назвати комунікацією, стає очевидним, що зв'язок мови, культури і комунікації є природним і нерозривним.

В епоху Інтернету людське спілкування створює все більше мовних світів і використовує в них весь арсенал мовного співробітництва. Сучасна людина починає розуміти, що культурну самобутність її народу неможливо відокремити від культурної самобутності інших народів, що всі ми підпорядковуємося „законам” культурної комунікації [1, с. 45].

Іноземну мову, як один з головних засобів міжкультурної комунікації, необхідно вивчати як феномен національної культури, як „мовну модель” світу цього народу і цієї культури, і, як результат, можливо сформувати особливий тип компетенції – лінгвосоціокультурну і

цим забезпечити повноцінне міжкультурне спілкування і взаєморозуміння, тобто діалог культур.

Міжкультурний вимір у навчанні іноземних мов переслідує не лише прагматичну мету (забезпечити студентів необхідними засобами для мовленнєвої взаємодії з носіями мови), але й – і навіть у більшій мірі – розвиваючу і загальноосвітню цілі. Вивчати іноземну мову означає увійти в незнайомий світ, стати відкритим для нового, відчути культурну спільність з носіями мови й надати спілкуванню особливої повноти й багатомірності.

У сучасних умовах соціально-економічних змін, стрімкого розвитку сільськогосподарського виробництва, впровадження нових технологій, різноманітних форм господарювання виникає потреба в майбутніх спеціалістах сільського господарства з високим рівнем професійної підготовки, одним із компонентів якої повинне бути професійне володіння іноземною мовою. Але для досягнення цієї мети необхідно докорінно змінити саму позицію студента стосовно вивчення іноземної мови. Із пасивного споживача наукової інформації, виконавця готових завдань, студент повинен основну перевагу віддати самостійній праці, розвитку свого творчого потенціалу.

Підготовка з іноземної мови у вищій школі потребує удосконалення системи організації навчання, створення ефективних дидактичних систем, нових технологій і методів навчання, які могли б забезпечити інтенсивне оволодіння системою знань і на цій основі – суттєве підвищення рівня самостійної пізнавальної діяльності студентів.

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти основною метою навчання іноземної мови є розвиток у студентів уміння використовувати іноземну мову як інструмент міжкультурного спілкування в будь-яких сферах життєдіяльності. Стратегічною метою є орієнтація навчання на виконання сучасного замовлення – володіння іноземною мовою як засобом комунікації і забезпечення досягнення цієї мети.

Необхідно зазначити, що в процесі міжкультурної комунікації виховується загальна і професійна культура майбутніх фахівців, розширюється їхній світогляд, виховується особисте ставлення до іншої культури в процесі опанування цієї культури, виховується у студентів культура спілкування, ціннісні орієнтації, почуття, емоції, позитивне

ставлення до іноземної мови, культури народу, який розмовляє цією мовою.

Гуманізація вищої освіти на сучасному етапі ставить нові вимоги до спеціаліста в аспекті формування загальної гуманістичної культури студентів. Це означає, що перспективою даної роботи є формування світогляду, який базується на принципах, що визначають загальнолюдські цінності, а також передбачає процес розвитку духовно багатой, високоморальної особистості майбутнього спеціаліста, який здатний розв'язувати творчі завдання.

Література

1. Буланкина Н.Е. Полиязыковая культура как фактор гуманизации образования / Н.Е. Буланкина // Педагогические технологии. – 2004. – № 3. – С. 38-65.
2. Грушевицкая Т.Г. Основы межкультурной коммуникации: учебник для вузов / Т.Г. Грушевицкая, В.Д. Попков, А.П. Садохин / под ред. А.П. Садохина. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2002. – 352 с.
3. Корнилов О.А. Языковые модели мира //Россия и Запад: диалог культур / А.О. Корнилов. – М., Центр по изуч. взаимод. культур, 1994. – 240 с.
4. Садохин А.П. Основы этнологии: учеб. пособие для вузов / А.П. Садохин, Т.Г. Грушевицкая. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2003. – 351 с.
5. Садохин А.П. Межкультурная коммуникация: учебное пособие / А.П. Садохин. – М.: Альфа – М.: ИНФРА – 2004. – 288 с.
6. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация: учеб. пособие / С.Г. Тер-Минасова. – М.: Слово, 2000. – 264 с.
7. Brown G. Principles of Language Learning and Teaching. – San-Francisco: S. Fr. State University: 1987. – 277 p.
8. Merten S. Fremdsprachenerwerb als Element interkultureller Bildung. – Frankfurt: Peter Lang, 1995. – 324 S.

ПРЕПОДАВАНИЕ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА КАК СРЕДСТВА МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

В. В. Тупченко

В статье рассматриваются возможности иностранного языка как средства межкультурной коммуникации в преподавании иностранного языка в высшей школе. Проанализированы разные научные подходы к изучению проблемы межкультурной коммуникации и определены основные направления в исследовании данной проблемы.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, иностранный язык, культура, языковое сотрудничество, языковая модель.

TEACHING FOREIGN LANGUAGE AS MEANS OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN HIGHER SCHOOL

V. V. Tupchenko

The article deals with possibilities of foreign language as means of intercultural communication in teaching foreign language in higher school. Different scientific approaches to studying intercultural communication problems are analyzed and main directions in study of the problem are defined.

Keywords: *intercultural communication, foreign language, culture, language cooperation, language model.*

Тупченко Валерія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент міжфакультетської кафедри іноземних мов Луганського національного аграрного університету. (м. Луганськ, Україна) E-mail: tupchenkovaleriya@mail.ru

Tupchenko Valeriya Volodymyrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Interfaculty Chair of Foreign Languages of Lugans'k National Agrarian University (Luhans'k, Ukraine). E-mail: tupchenkovaleriya@mail.ru

Рецензент – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Шевченко Галина Павлівна.

Reviewer – Member-correspondent of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor Shevchenko Galyna Pavlivna

УДК 378.147

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Т. С. Халімовська, В. Г. Лосик, Н. Ф. Соломко

У статті розглядаються сучасні підходи до організації занять з фізичного виховання, які сприяють формуванню здорового способу життя студентів. Проблеми освіти у галузі фізичного виховання розглянуто з точки зору розуміння індивідуальності, інтересів і потреб студентської молоді.

Ключові слова: *фізичне виховання, особистість, мотивація, педагогічні умови.*

Проблема визначення ролі сучасного фізичного виховання у формуванні особистості та здорового способу життя набуває все більшої